

آثار فردی احسان به والدین سالمند

از دیدگاه روایات

محقق:

مریم مهری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

والدین حق عظیمی بر فرزندان خود دارند. آنان از همه‌ی داشته‌های خود برای رفع نیازهای فرزندان خود می‌گذرند تا فرزندان در رفاه و آسایش رشد کنند. یکی از حقوق والدین بر فرزندان، احسان کردن به آنان است. هر چه سنّ والدین بیشتر باشد، نیاز آنان به احسان و تکریم فرزندان بیشتر خواهد بود. در قرآن کریم و روایات معصومین (علیهم السلام) به احسان به والدین سالمند به عنوان یک وظیفه و تکلیف تأکید فراوانی شده است. احسان به والدین، دارای آثار دنیوی و اخروی بسیاری برای احسان کننده است. از جمله آثار دنیوی فردی احسان به والدین می‌توان به طول عمر، افزایش رزق و روزی، ذریّه صالح، استفاده از تجارب سالمندان و خوشبختی در دنیا اشاره نمود.

واژگان کلیدی:

احسان، والدین، سالمند، روایات

مقدمه

احسان و نیکی به والدین به‌ویژه سالمندان در سعادت‌مندی فرزندان در دنیا و آخرت نقش بسزایی دارد. در آیات و روایات متعدد از اهل بیت (علیهم السلام) به نیکی به والدین سالمند تأکید ویژه‌ای شده است و از آن به عنوان مهم‌ترین عامل عاقبت به خیری فرزندان در دنیا یاد شده است. در این مقاله، اهمیت احسان به والدین سالمند بررسی شده و به تعدادی از آثار فردی احسان به والدین سالمند در دنیا از دیدگاه آیات و روایات اشاره می‌شود.

امام علی (علیه السلام) درباره آثار احسان به سالمندان می‌فرماید: «وَقَرُّوا كِبَارَكُمْ يُوقِّرْكُمْ صِغَارُكُمْ»^۲؛ بزرگان خود را بزرگ بدانید تا کوچکان، شما را بزرگ بدانند.

همچنین درباره‌ی جبران نیکی والدین توسط فرزندان در همین دنیا می‌فرماید: «بَرُّوا آبَاءَكُمْ»^۳؛ به پدران خود نیکی کنید تا فرزندان شما به شما نیکی کنند.

امام صادق (علیه السلام) در روایتی به همین مضمون می‌فرماید: «بَرُّوا آبَاءَكُمْ تَبَرَّكُمْ أَبْنَاءُكُمْ»؛ با پدران خود نیکی کنید تا فرزندان شما به شما نیکی کنند.^۴

۴. استفاده از تجارب سالمندان

سالمندان معدن تجربه به شمار می‌روند و می‌توان با استفاده از تجربه‌های آنان به سعادت دنیا و آخرت دست یافت. به همین جهت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: «الشَّيْخُ فِي أَهْلِهِ كَالنَّبِيِّ فِي أُمَّتِهِ»^۵ سال‌خوردگان در قوم و قبیله‌ی خود به منزله‌ی پیامبران در امتشان می‌باشند.

یکی از ثمرات احترام به سالمندان و استفاده از تجارب آنان، حفظ و تحکیم نظام خانواده است. به این بیان که چنان‌که اعضای خانواده به بزرگ‌ترها احترام بگذارند و به حرف آنان گوش کنند، سالمندان می‌توانند محور وحدت خانواده‌ها قرار گیرند و بسیاری از اختلاف‌ها و درگیری‌ها را از بین ببرند. اما نعمت وجود آنان، اغلب تا هستند، ناشناخته است. فرزندان وقتی به جایگاه حساس و مهم و نقش کارگشای آنان پی می‌برند که آن‌ها را از دست می‌دهند. چه بسیار اختلاف‌ها و نزاع‌های خانوادگی که پس از درگذشت بزرگ‌خاندان رخ می‌دهد و چه

^۱ محمد، مجموعه سخنان و خطبه‌های حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله)، ابوالقاسم، پاینده، نهج

الفصاحه، انتشارات خاتم الانبیاء، ص ۱۳۳، ح ۸۸۷.

^۲ همان، ص ۹۴۸، ح ۱۰۰۶۳.

^۳ همان، ص ۳۹۸، ح ۴۴۴۱.

^۴ محمدباقر، مجلسی، حلیة المتقین، قم، هجرت، ۱۳۷۳ ش، ص ۱۴۳.

^۵ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۷۲، ص ۱۳۷.

بسیار رابطه‌ها و رفت و آمدها که قطع می‌شود و یا به سردی می‌گراید و علت آن‌ها، فقط از دنیا رفتن محوری است که مایه‌ی دلگرمی، امید، انس و معاشرت فامیل بوده است.^۱

یکی از علل صدور روایات مختلف از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و سایر معصومین (علیهم السلام) در تکریم سالمندان، اشاره به همان نقش محوری، فروغ بخشی، صفاآوری، هدایت و ارشاد و تجمع قلوب است که در وجود سالمندان نهفته است و وجود آنان، محور وحدت و هم‌دلی و هم‌بستگی خانواده است. بنابراین لازم است نعمت وجود والدین سالمند را قدر دانسته و با احترام به آنان، از تجربه‌های آنان استفاده نمود.^۲

۵. خوشبختی در دنیا و جلوگیری از مرگ بد

کسانی که به دستور خداوند و اهل بیت (علیهم السلام) درباره‌ی احسان به والدین سالمند عمل می‌کنند علاوه بر این‌که حس رضایت و خرسندی نسبت انجام این وظیفه‌ی الهی در وجود خود احساس می‌کنند و همین احساس به سلامتی و طول عمر آنان منجر می‌شود از مرگ بد نیز در امان می‌مانند. چنان‌که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) در این باره می‌فرماید: «الصَّدَقَةُ عَلَى وَجْهِهَا وَاصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ وَبِرُّ الْوَالِدَيْنِ وَصَلَةُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشَّقَاءَ سَعَادَةً وَتَزِيدُ فِي الْعُمُرِ وَتَقِي مَصَارِعَ السُّوءِ»؛ صدقه به موقع و نیکوکاری و نیکی با پدر و مادر و پیوستگی خویشاوند، بدبختی را به خوشبختی مبدل می‌کند و عمر را افزایش می‌دهد و از مرگ‌های بد جلوگیری می‌کند.^۳

^۱ عبدالرحمن، نجفی عمران، آثار احترام به سالمندان از منظر معارف اسلامی، مجله مبلغان، تیر و مرداد ۱۳۹۹،

شماره ۲۵۳، ص ۸۳

^۲ همان

^۳ ابوالقاسم، پاینده، نهج الفصاحه، انتشارات خاتم الانبیاء، ص ۱۲۳ - ۱۲۴.

نتیجه گیری

احسان به والدین دارای جایگاه ویژه‌ای در دین مبین اسلام است. احسان به والدین سالمند و تکریم آنان علاوه بر آیات قرآن کریم، در روایات نبوی و ائمه معصومین (علیهم السلام) مورد تأکید قرار گرفته است. نیکی به والدین سالمند دارای آثار دنیوی مثبت فراوانی بر زندگی انسان چه از لحاظ فردی و چه از لحاظ اجتماعی است. از جمله آثار فردی احسان به والدین سالمند در دنیا، طول عمر، افزایش رزق و روزی، ذریه صالح، استفاده از تجارب سالمندان، خوشبختی در دنیا و جلوگیری از مرگ بد است.

فهرست منابع

قرآن

* صحیفه سجادیه

۱. اکبری، محمود، احترام و تکریم، چاپ اول، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۸ ش.
۲. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه (مجموعه سخنان و خطبه‌های حضرت رسول اکرم)، اصفهان، انتشارات خاتم الانبیاء، چاپ اول، بهار ۱۳۸۳.
۳. سالاری فر، محمدرضا، درآمدی بر نظام خانواده در اسلام، چاپ چهارم، قم، مرکز نشر هاجر، ۱۳۸۹ ش.
۴. شهباز ورزنده، ابوالقاسم، عظمت یک نگاه (مقام والدین)، چاپ سوم، قم، شهاب الدین، ۱۳۸۸ ش.
۵. صابری یزدی، علی رضا، الحکم الزاهره، ترجمه محمدرضا انصاری محلاتی، قم، سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۷۵ ش.
۶. مجلسی، محمدباقر، حلیه المتقین، چاپ پانزدهم، قم، انتشارات هجرت، ۱۳۷۳ ش.
۷. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱، چاپ پنجاهم، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۶۱ ش.

کتب عربی

۸. تمیمی آمدی، عبدالواحد، غررالحکم و درر الکلم، ترجمه لطیف راشدی و سعید راشدی، چاپ سوم، قم، پیام علمدار، ۱۳۹۰ ش.
۹. قمی، عباس، کلیات مفاتیح الجنان، الهی قمشه ای، مشهد، انتشارات سنبله، ۱۳۸۹

۱۰. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۷۱، بیروت، دار احیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ق.

مجلات

۱۱. پاک نیا تبریزی، عبدالکریم، آثار سپاسگزاری از والدین، نشریه مبلغان، فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۰.

۱۲. خانه خوبان، ش ۸۵، اسفند ۹۴.

۱۳. نجفی عمرانی، عبد الرحمن، آثار احترام به سالمندان، نشریه مبلغان، ش ۲۵۳، تیر و مرداد ۱۳۹۹.

سایت‌ها

۱۴. www.hadana